

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

Ρ Ε Κ Β Ι Ε Μ

HOMO SAPIENS

Μ Ε

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΚΡΕΣΕΝΤΟ;

ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

ΔΟΚΙΜΙΟ

Τόμος Α'

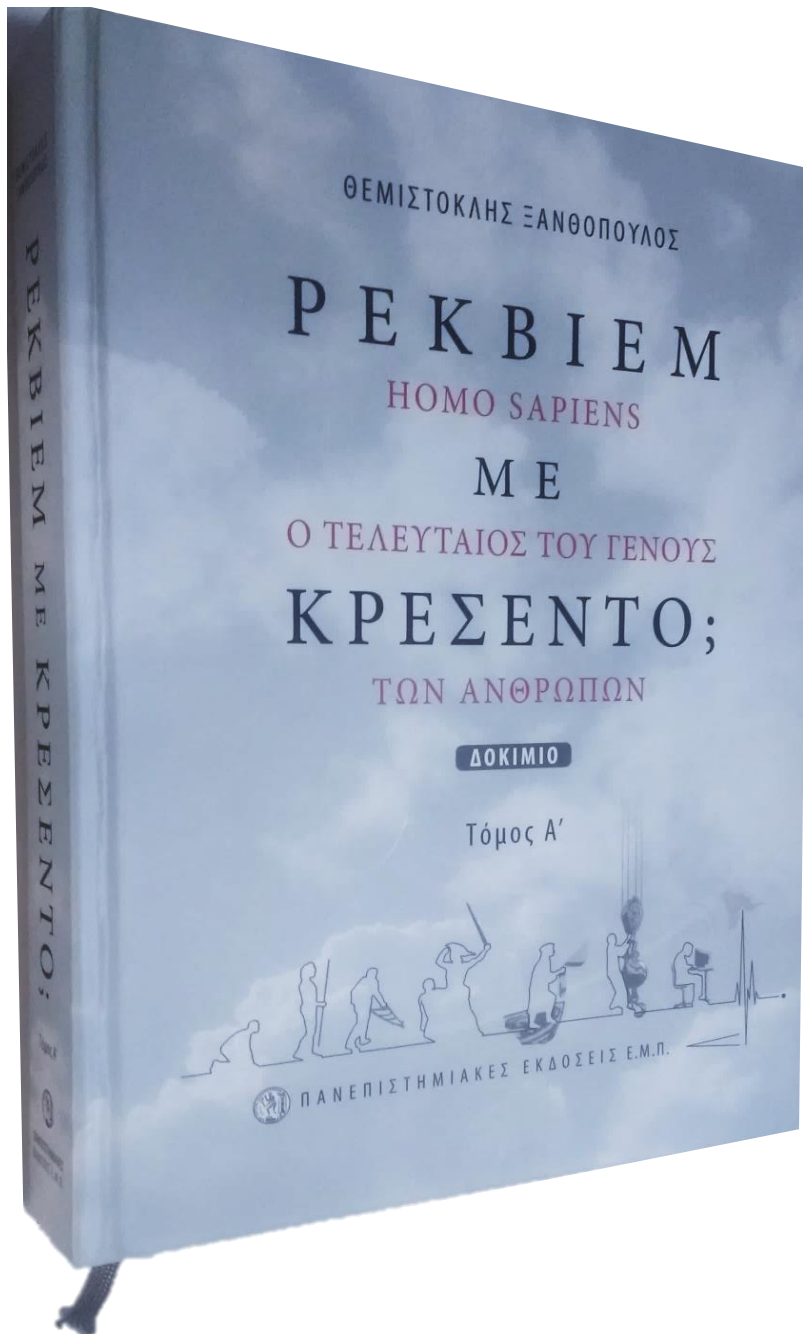

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ε.Μ.Π.

Για το βιβλίο του
Θ. Ξανθόπουλου:
«Ρέκβιεμ με Κρεσέντο»

Δημήτρης Κουτσογιάννης
Σχολή Πολιτικών Μηχανικών
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

**Για το βιβλίο του
Θ. Ξανθόπουλου:
«Ρέκβιεμ με Κρεσέντο»**

Δημήτρης Κουτσογιάννης
Σχολή Πολιτικών Μηχανικών
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Λίγα λόγια για τον συγγραφέα

(ΘΞ∩ΔΚ, όπου ΔΚ μαθητής)

- 1975: Καθηγητής (υδρολογίας & υδραυλικών έργων).
Πρώτη εντύπωση: δημοκρατική συμπεριφορά.
- 1976: Επιστήμονας και δάσκαλος.
Πρώτη εντύπωση: Ενθουσιασμός για τη ρευστομηχανική της καθίζησης.
- 1979: «Φιλεύσπλαχνος» Καθηγητής Έδρας.
- 1983: Επιβλέπων διδακτορικής διατριβής.
- 1986-96: Φιλικός συνεργάτης (ερευνητική ομάδα Ιτιά).
- 1996-2003: Ηγετική προσωπικότητα και ακάματος εργάτης στη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών (Πρόεδρος) και στο ΕΜΠ (Πρύτανης).
- 2004-09: «Απόμακρος» εργάτης στον πολιτικό στίβο.
- 2010-σήμερα: Άνθρωπος του πνεύματος, κοινωνικός ερευνητής και συγγραφέας.

Ερωτήματα προς τον συγγραφέα

- Γιατί απαρνήθηκε τις συνήθεις δραστηριότητες των πανεπιστημιακών (ομότιμων καθηγητών) αλλά και πολιτικών (πρώην υπουργών);
- Γιατί έγραψε το συγκεκριμένο βιβλίο (και γιατί μάλιστα το εξέδωσε «καλύπτοντας [...] τις δαπάνες της έκδοσης και παραχωρώντας στον Εκδότη [ΕΜΠ] τα όποια έσοδα προκύψουν» όπως αναφέρει στο κεφάλαιο «Οφειλόμενα»;
- Τι θα συμβούλευε σχετικά έναν μέλλοντα συνταξιούχο καθηγητή (και δη μαθητή του...);

Κριτική στο κεντρικό θέμα του βιβλίου

Το κοινωνικό προπατορικό αμάρτημα

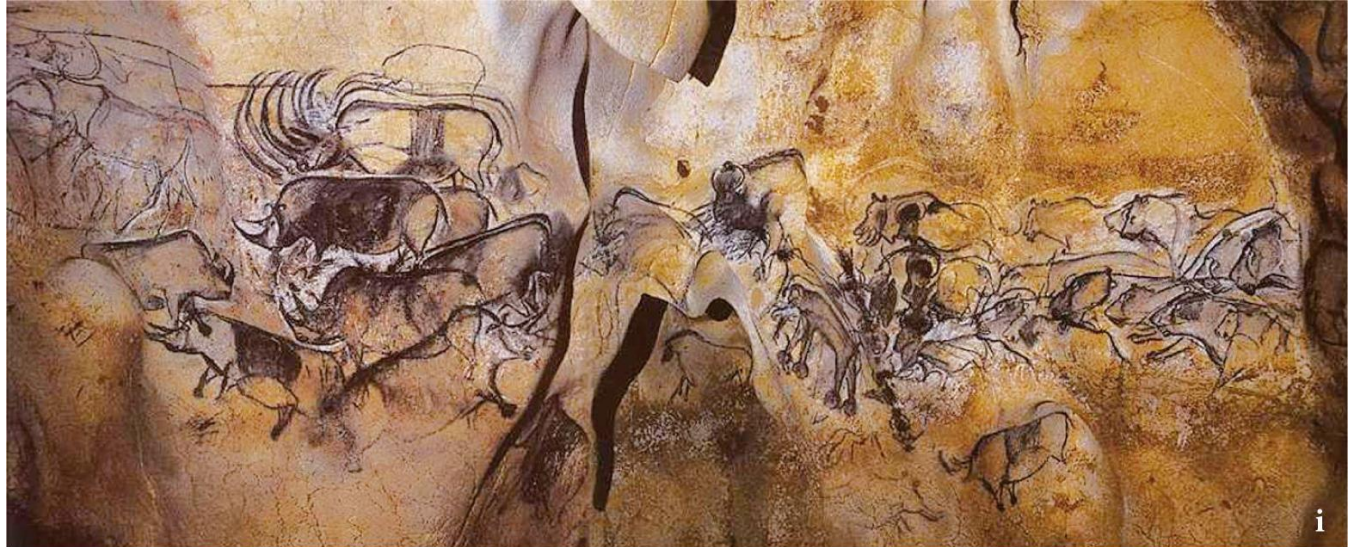
Το λυκόφως της αταξικής κοινωνικής δομής πρέπει να ξεκίνησε στις αρχές της 4ης π.Χ. χιλιετίας στις γόνιμες παραποτάμιες γαίες της νότιας Μεσοποταμίας, με τον από γενιά σε γενιά σταδιακό εγκλωβισμό των μελών ορισμένων πολυάριθμων φυλών σε μια νέα φαντασιακή πραγματικότητα περί ταξικών διακρίσεων που έπρεπε να κατοχυρωθούν με κληρονομούμενα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Χτίστηκαν και οι υλικές υπερδομές για την άρχουσα τάξη που στήριξαν περί τα μέσα της ίδιας χιλιετίας τη διαστρωμάτωση που τόλμησα να τιτλοφορήσω ως

«το κοινωνικό προπατορικό αμάρτημα».

Σύμφωνα με τα ευρήματα πεδίου, οι πρώτες πιστοποιημένες κοινωνικές διαστρωματώσεις ανιχνεύονται μετά το πρώτο μισό της 4ης π.Χ. χιλιετίας σε φυλές που είχαν εγκατασταθεί στις εύφορες παραποτάμιες περιοχές του Τίγρη και του Ευφράτη, του Ινδού και του Κίτρινου ποταμού. Είχαν προηγηθεί πολλοί αιώνες ανοδικής πορείας των μεγεθών της παραγωγής σε γεωργικά κυρίως προϊόντα, με τη συνακόλουθη πληθυσμιακή αύξηση^[102]. Οι κορυφαίοι των φυλών ζούσαν πλέον με τις οικογένειές τους σε οχυρωμένα χωριά, περιστοιχισμένοι από έμπιστους συνεργάτες, φυλακτικό και λοιπό υπηρετικό προσωπικό.

Ο χαμένος κοινωνικός παράδεισος της Προϊστορίας

Εικαστικά
δημιουργήματα της
παλαιολιθικής
εποχής σε διάφορα
σημεία του
πλανήτη

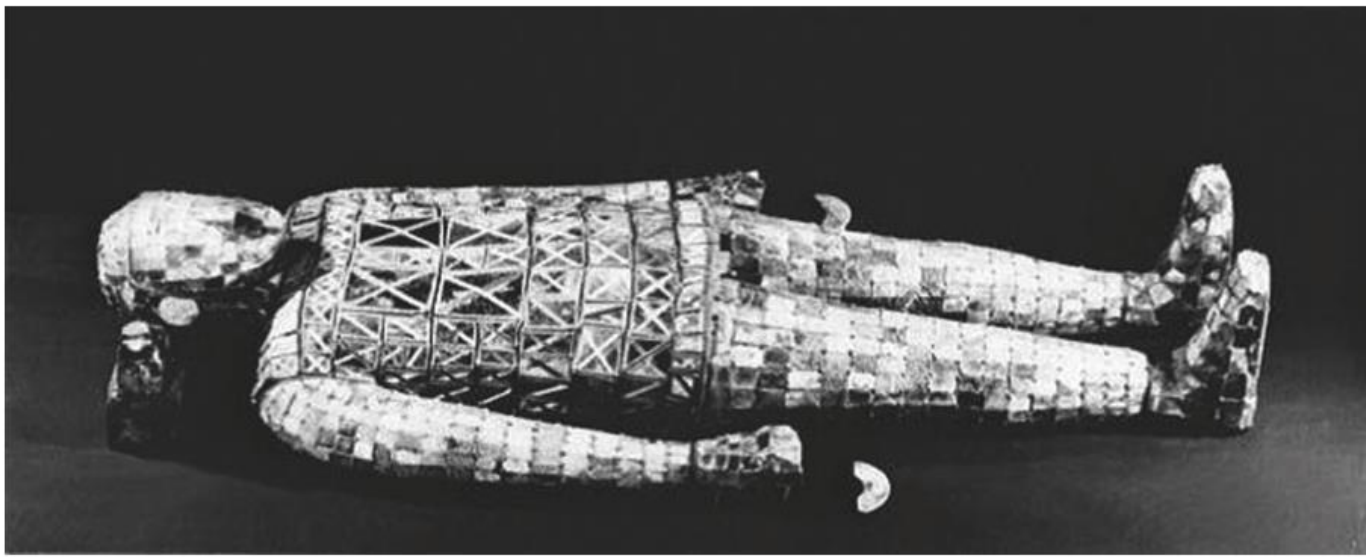

Από το βίντεο που
παρουσιάστηκε

Αρχαιολογικά τεκμήρια μετάβασης από την αταξική στην ταξική κοινωνία

Πράγματι, η ανεύρεση στολιδιών και άλλων τεχνουργημάτων από πολύτιμα μέταλλα σε ορισμένες ταφές υποδηλώνει την ύπαρξη κοινωνικής διαφοροποίησης ή διαστρωμάτωσης και συχνά αποκαλύπτει τη σημαίνουσα θέση που κατείχαν εν ζωή οι τιμηθέντες νεκροί στα δρώμενα της εποχής τους (ηγέτες -πολεμιστές, ιερείς κ.λπ.). Από δε τις συνθέσεις, τη χύτευση και την επεξεργασία των κοσμημάτων εξάγονται πολύτιμα συμπεράσματα για το πολιτισμικό και τεχνολογικό επίπεδο της κοινωνίας που τα κατασκεύαζε. Η απεικόνιση 1.β.9. της ταφής Κινέζας πριγκίπισσας που έζησε περί τα τέλη της 2ης π.Χ. χιλιετίας χαρακτηρίζει και την παγκόσμια τεχνολογική πρωτοπορία της Κίνας από την Εποχή του Χαλκού.

Απεικόνιση 1.β.9.

Επιδεικτική – διακοσμητική – χρήση πολύτιμων μετάλλων και λίθων στην προχωρημένη κοινωνική διαστρωμάτωση, Κίνα τέλη 2ης χιλιετίας π.Χ. Το νεκρό σώμα της Κινέζας πριγκίπισσας πλαισιώνουν χρυσά σύρματα που συγκρατούν μεταξύ τους περίπου 2.000 ημιπολύτιμους λίθους.

Το «αυθεντικό» προπατορικό αμάρτημα

Γένεσις 2.8-2.17

- Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς **παράδεισον ἐν Ἑδέμ** κατὰ ἀνατολὰς καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε...
- καὶ ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρώσιν καὶ τὸ **ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου** καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ...
- ποταμὸς δὲ ἐκπορεύεται ἐξ Ἑδέμ **ποτίζειν τὸν παράδεισον**· ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς... καὶ ὁ **ποταμὸς** ὁ τρίτος **Τίγρις**· οὗτος ὁ προπορευόμενος κατέναντι Ἀσσυρίων. ὁ δὲ **ποταμὸς** ὁ τέταρτος **Εὐφράτης**...
- Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, **ἐργάζεσθαι** αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ, ἀπὸ **δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε** ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

Γένεσις. 3.6-3.24

- καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ **ὠραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι**, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον....
- καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ **Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν**· καὶ νῦν μή ποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.
- καὶ **ἐξαπέστειλεν** αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς **ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη**.
- καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ καὶ κατώκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς καὶ ἔταξε τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην **φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς**.

ΕΠΙΚΥΡΙΑΡΧΑ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ

Αριθμούν περί το μισό δεκάκις εκατομμυριοστό του παγκόσμιου πληθυσμού (~350), με τάση συμπίκνωσης και ισχυροποίησης μέσω συγχωνύσεων. Αν και συγκροτούνται από ασημαντό ποσοστό του πληθυσμού των ευπόρων, ελέγχουν περί το 85% του παγκόσμιου πλούτου*. Διοικούνται ανά σύμπλεγμα από απρόσωπους κατά κανόνα «αρχηγούς». Σπανίως συγκρούονται, συνήθως συμβιβάζονται και αναδιανέμουν τις ζώνες της επιρροής τους επί των κοσμικών εξουσιών.

- Αδιαφιλονίκητοι πρωταγωνιστές των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών σχεδιασμών για το ορατό μέλλον, σε όλες τις αξιολογες γεωπολιτικές κλίμακες.
- Μεταβιβάζουν συστηματικά την κοσμική τους δύναμη στους φυσικούς ή επιλεγμένους διαδόχους τους.

ΕΥΠΟΡΟΙ

Περί το 1% του παγκόσμιου πληθυσμού (ένας στους εκατό). Κατέχουν πάνω από το 50% του παγκόσμιου πλούτου (πιθανόν το 55%). Η διάταξή τους κατά φθίνουσα κοινωνικοοικονομική ισχύ έχει το σχήμα πυραμίδας, από την κορυφή της οποίας τα επικυρίαρχα σύμπλέγματα ελέγχουν τα ανώτερα δύο τρίτα, που αντιπροσωπεύουν περί το 50% του ωφέλιμου όγκου της.

- Ένα σημαντικό αλλά φθίνον ποσοστό των ευπόρων (~50%) διατηρεί τις αρχές της υγιούς επιχειρηματικότητας.
- Ευνοούνται ταξικά από τη μεταβίβαση άυλων τίτλων και την εμπορευματοποίηση θεμελιωδών δημοσίων αγαθών, με αποτέλεσμα τη γενικευμένη επιστροφή στον καπιταλισμό των κληρονομημένων περιουσιών και κοινωνικών προνομίων.

ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΟΙ

Περί το 24% του παγκόσμιου πληθυσμού (σχεδόν ένας στους τέσσερις). Κατέχουν γύρω στο 40% του παγκόσμιου πλούτου. Διακρίνονται σε δύο υποσύνολα:

- «Κοινωνικοοικονομικά ανεξάρτητοι», το 12% του παγκόσμιου πληθυσμού που κατέχει περί το ένα τέταρτο (25%) του παγκόσμιου πλούτου.
- «Οικονομικά πιεσμένοι και κοινωνικά εξαρτημένοι», ένα άλλο 12% της ανθρωπότητας, που κατέχει περί το 15% του παγκόσμιου πλούτου.

- Ιδεολογικά απογοητευμένοι και ασταθείς, με εξασθενημένο το πολιτικό φρόνημα.
- Θορυβημένοι από τη συρρίκνωση της κοινωνικής συνοχής και την κατάρρευση της κοινωνικής συνοχής.
- Απλοί σχολιαστές των κακών κειμένων οι περισσότεροι.
- Ελάχιστοι είναι οι δρώντες με ενηλικιότητα για την προώθηση ριζικών δομικών και λειτουργικών αλλαγών στο κοινωνικοοικονομικό και πολιτικό γίγνεσθαι.

ΑΠΟΚΛΗΡΟΙ

Περί το 75% του παγκόσμιου πληθυσμού (τρεις στους τέσσερις). Διαθέτουν μόλις το 5% του παγκόσμιου πλούτου. Διακρίνονται σε δύο υποσύνολα:

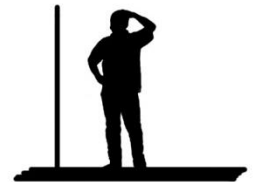
- **Φτωχοί**, το 25 με 30% του παγκόσμιου πληθυσμού. Διαθέτουν το 4% του πλούτου και επιβιώνουν με 2,50 έως 10 δολάρια την ημέρα**.
- **Εξαθλιωμένοι**, το 45 με 50% της ανθρωπότητας. Διαθέτουν μόλις το 1% του παγκόσμιου πλούτου και λιμοκτονούν με λιγότερα από 2,50 δολάρια την ημέρα.

- Εχθρικοί προς την κρατούσα μετα-καπιταλιστική πραγματικότητα.
- Καταγγελτικοί για τους εκάστοτε πολιτικοοικονομικούς κυβερνώντες.
- Φοβισμένοι και απελπισμένοι (οι πολλοί), παραπλανώνται από νέους «σωτήρες» του κρατούντος συστήματος κοινωνικών εξουσιών.
- Αποφασισμένοι (οι λίγοι αλλά αυξάνονται) για ριζικές κοινωνικοοικονομικές αλλαγές, έως και βίαιες ανατροπές.

ΕΠΙΚΥΡΙΑΡΧΑ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ

ΕΥΠΟΡΟΙ

ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΟΙ

ΑΠΟΚΛΗΡΟΙ

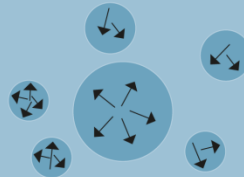

Από το βίντεο που
παρουσιάστηκε

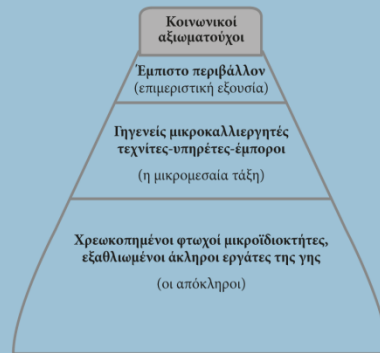
Κοινωνικό προπατορικό αμάρτημα και πρώτα βήματα στην Ιστορία

ΣΧΗΜΑΤΑ 1.β.7:
Κοινωνικός μετασχηματισμός των αταξικών γεωργοκτηνοτροφικών φυλών
σε διαστρωματωμένες, συγκρότηση της πολυφυλετικής επικράτειας, γέννηση της δουλείας

Προσομοίωση από τη φαινομενολογία της ρευστομηχανικής

i) Αρχική κατάσταση: Η αταξική δομή των φυλών
Κοινωνικά μορφώματα ανεξάρτητων γειτονικών αταξικών φυλών της μακράς προϊστορικής περιόδου. Το σφαιρικό σχήμα των κελυφών τους απεικονίζει την ομοιογενή σύσταση και ισότροπη συμπεριφορά του κοινωνικού μείγματος. Στο κέντρο μιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής διακρίνεται η πλουσιότερη και πολυαριθμότερη φυλή.

ii) Οι τρεις ενδογενείς φάσεις της διαστρωμάτωσης στην πολυάριθμη και πλούσια φυλή:

- Επίπλευση των φουσκωμένων από την εκχωρηθείσα εξουσία κοινωνικών αξιωματούχων της φυλής, κατάληψη διακεκριμένων θέσεων στο κελύφος της.
- Στερεοποίηση της μάζας των κοινωνικών αξιωματούχων με τη μόνιμη κατοχή των κύριων παραγωγικών πόρων και μέσων της φυλής. Συμπίεση της ρευστής υποκείμενης μάζας των υποχρέων εργασίας και μετατροπή του σφαιρικού κελύφους της φυλής σε κολουροκωνικό.
- Αύξηση της πίεσης από το συμπαγές έμβολο της άρχουσας τάξης μέσω του έμπιστου περιβάλλοντός της που συγκροτεί τη δεύτερη τάξη της φυλής. Υπερδιαστολή της βάσης του κώνου, για τη συσσώρευση των άλλων δύο υποτελών τάξεων (μικρομεσαίοι και απόκληροι).

iii) Η εξωγενής επιβολή της διαστρωμάτωσης στις γειτονικές φυλές. Πολυφυλετική επικράτεια και γέννηση της δουλείας.

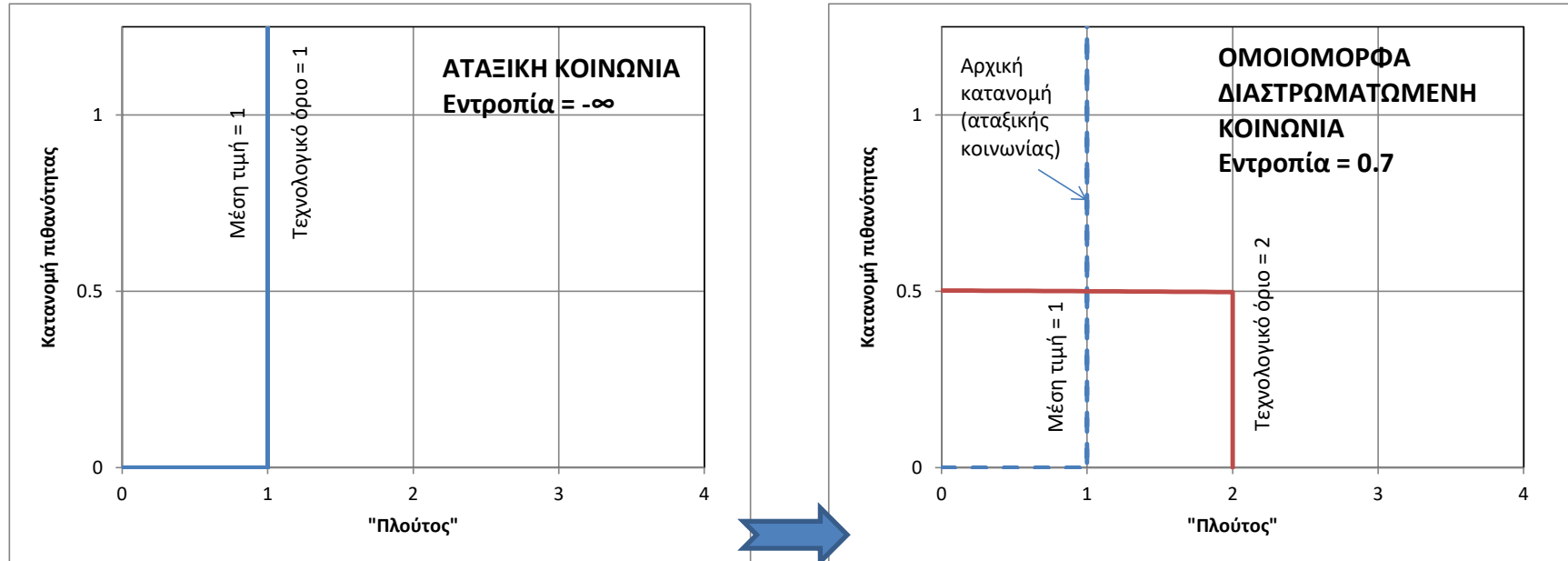
- Συγκρότηση πολυφυλετικής επικράτειας και επιβολή της διαστρωμάτωσης στις γειτονικές φυλές για τον αποτελεσματικό τους έλεγχο. Επικυριαρχία στις μέσου μεγέθους φυλές και ενσωμάτωση των πλησιέστερων μικρότερων φυλών.
- Σύρονται στην κυριαρχία φυλή οι δούλοι ως έμπυχα λάφυρα νικηφόρων αναμετρήσεων. Συγκροτείται ένα πολυάριθμο σύνολο «πραγμάτων» με πλήρη ανθρώπινη υπόσταση και προσόντα αλλά χωρίς ειδικό ατομικό και κοινωνικό βάρος.

Κοινωνικός
μετασχηματισμός των
αταξικών
γεωργοκτηνοτροφικών
φυλών
σε διαστρωματωμένες,
συγκρότηση της
πολυφυλετικής
επικράτειας, γέννηση
της δουλείας

Από το βίντεο που
παρουσιάστηκε

Προσομοίωση από τη
φαινομενολογία της
ρευστομηχανικής

Στατιστική φυσική θεώρηση της ταξικοποίησης

- «Πλούτος»: Ποσοτικοποιημένη υλική ευδαιμονία – συνδέεται με τη διαθέσιμη ενέργεια.
- Μέση τιμή «πλούτου»: Αντιπροσωπεύει τη συνολική διαθέσιμη ενέργεια (διαιρούμενη με τον πληθυσμό).
- Τεχνολογικό όριο: Αντιπροσωπεύει το άνω όριο της διαθέσιμης ενέργειας κατ' άτομο.
- Η μέση τιμή και το τεχνολογικό όριο ιστορικά αυξάνονται, αλλά ο ρυθμός αύξησης της μέσης τιμής είναι πολύ μικρότερος από αυτόν του τεχνολογικού ορίου.
- Σημαντικές ιστορικές εξελίξεις που οδήγησαν σε αύξηση του τεχνολογικού ορίου είναι π.χ.: Καταμερισμός εργασίας, εξημέρωση ζώων, γεωργία, μεταλλουργία.
- Εντροπία: Μέτρο αβεβαιότητας.

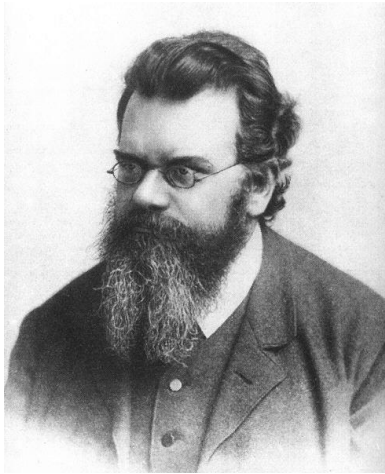
Εντροπία $\equiv$ Η αβεβαιότητα ποσοτικοποιημένη

- **Εντροπία** της συνεχούς τυχαίας μεταβλητής $\underline{z}$:

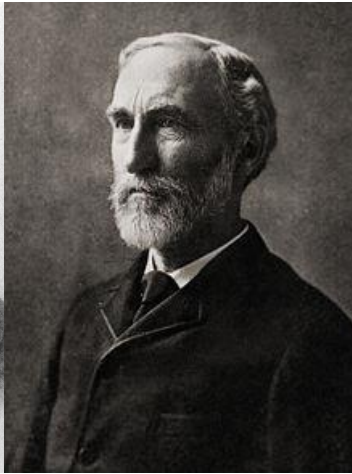
$$\Phi[\underline{z}] := E\left[-\ln \frac{f(\underline{z})}{h(\underline{z})}\right] = - \int_{-\infty}^{\infty} \ln \frac{f(z)}{h(z)} f(z) dz$$

όπου $f(z)$ είναι η πυκνότητα πιθανότητας και $h(z)$ είναι η πυκνότητα ενός μέτρου υποβάθρου (συνήθως Lebesgue, ήτοι $h(z) = 1$).

- **Αρχή της μέγιστης εντροπίας** (Jaynes): Η εντροπία ενός συστήματος γίνεται όσο μεγαλύτερη μπορεί για τους δεδομένους περιορισμούς του συστήματος.
- Η αρχή αποτελεί τη **λογική βάση του δεύτερου θερμοδυναμικού νόμου**).

Ludwig Boltzmann
(1844 -1906)

Josiah W. Gibbs
(1839 – 1903)

Claude Shannon
(1916 – 2001)

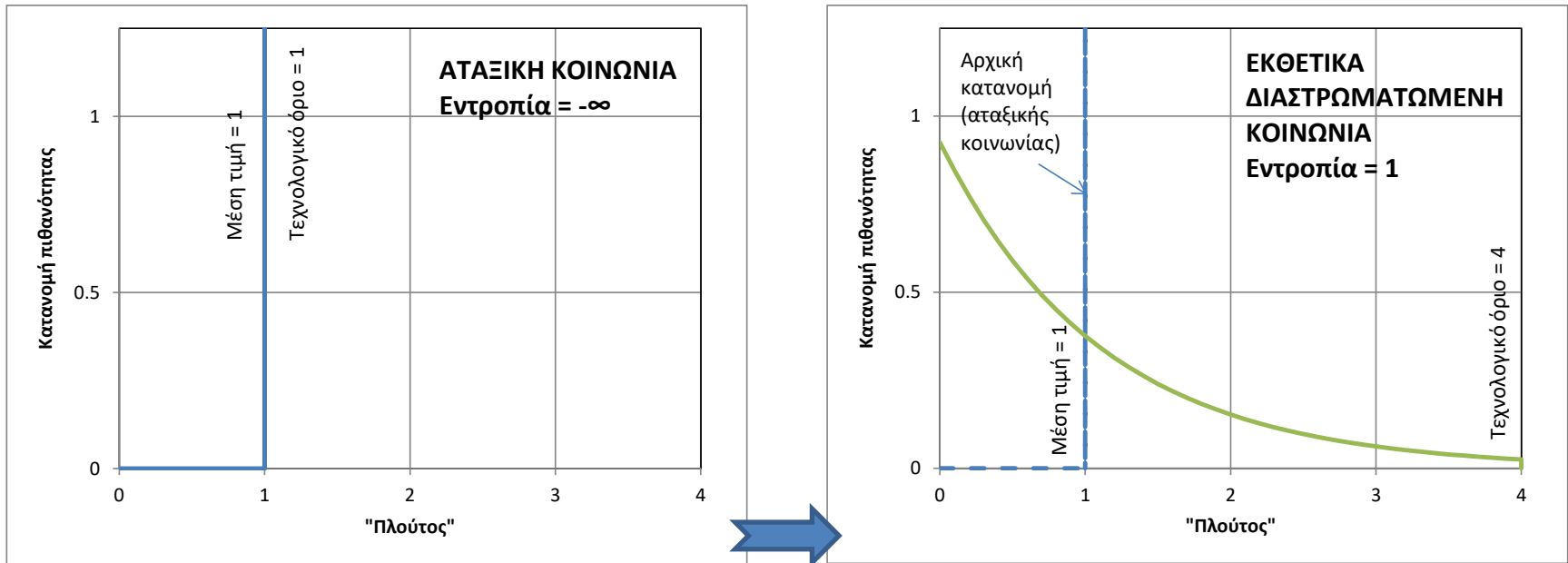

Andrey Kolmogorov
(1903 –1987)

Edwin T. Jaynes
(1922 –1998)

Επόμενη φάση ταξικοποίησης με μεγαλύτερη αύξηση του τεχνολογικού ορίου

- Η μέση τιμή και το τεχνολογικό όριο ιστορικά αυξάνονται, αλλά ο ρυθμός αύξησης της μέσης τιμής είναι πολύ μικρότερος από αυτόν του τεχνολογικού ορίου.
- Η αύξηση του τεχνολογικού ορίου είναι αποτέλεσμα της αύξησης της γνώσης.
- Η αύξηση της μέσης τιμής εξαρτάται από φυσικούς πόρους και δουλειά.

Εξισώσεις (αφιερωμένες εξαιρετικά)

- Όλα τα χαρακτηριστικά της κατανομής υπολογίζονται συναρτήσει δύο παραμέτρων:
 - της μέσης τιμής, μ , που είναι μέτρο του συνολικού «πλούτου»,
 - του λόγου $A := \tau/\mu > 1$ όπου τ το τεχνολογικό όριο.
- Η πυκνότητα πιθανότητας που μεγιστοποιεί την εντροπία είναι:

$$f(x) = \frac{e^{-x/B\mu}}{B\mu(1-e^{-A/B})}$$

όπου B είναι συνάρτηση του A οριζόμενη από την εξίσωση $B - A/(e^{A/B} - 1) = 1$ ή κατά πολύ ακριβή προσέγγιση:

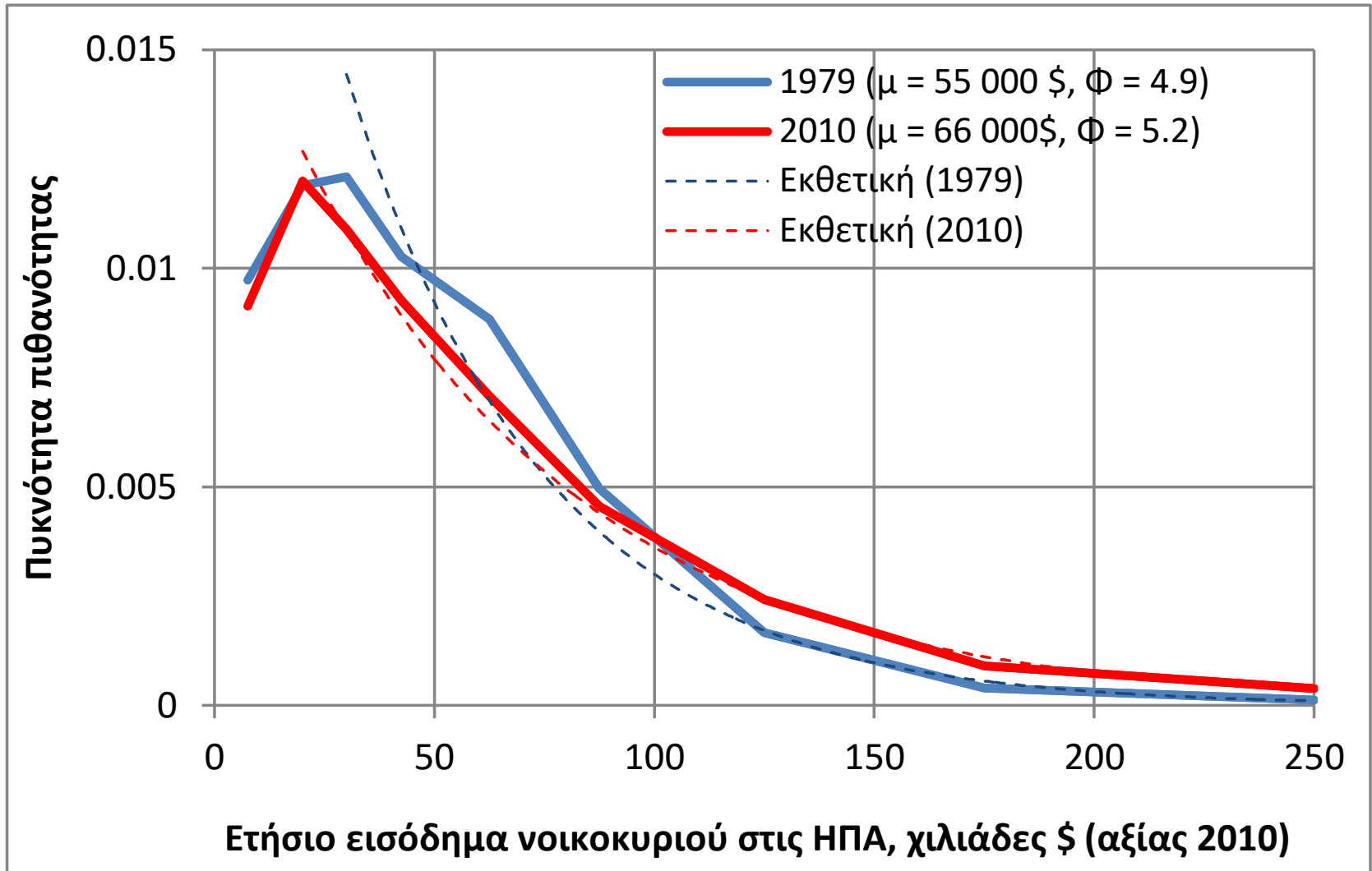
$$B \approx (A - 1) \frac{((A-1)^a + 1)^{1-1/a}}{(A-1)^a - 1}, \quad a := \frac{\ln 2}{1 - \ln 2} = 2.2589 \dots$$

- Η μέγιστη εντροπία είναι:

$$\Phi = \ln \frac{\mu}{h} + \ln \left(\frac{ABe^{1/B}}{A+B-1} \right) \approx \ln \frac{\mu}{h} + 1 - \frac{1}{a} \ln((A-1)^{-a} + 1)$$

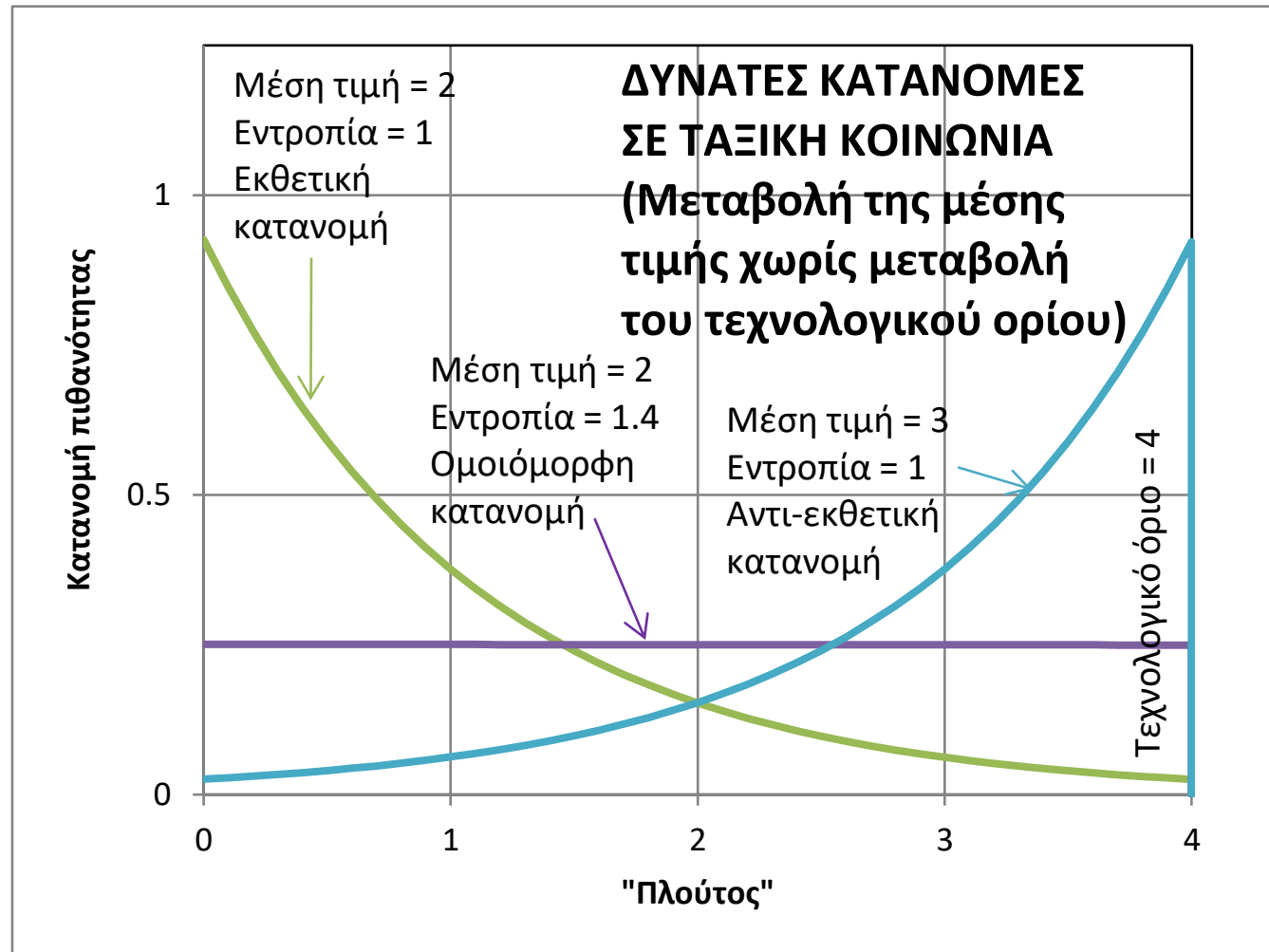
όπου h η μονάδα μέτρησης του «πλούτου». (Η εντροπία είναι εξ ορισμού αδιάστατη.)

Τα σημερινά δεδομένα δείχνουν εκθετικά διαστρωμένες κοινωνίες

Δυνατότητες συμβατές με την αρχή της μέγιστης εντροπίας

- Είναι δυνατή η δικαιότερη κατανομή του «πλούτου» με ομοιόμορφη ή και αντι-εκθετική κατανομή.
- Αυτό προϋποθέτει αύξηση του συνολικού «πλούτου»
- Ισοδύναμα, προϋποθέτει μεταβολή των περιορισμών του συστήματος.

Ματαιοπονία ο αγώνας ενάντια στην αρχή της μέγιστης εντροπίας

Η δημοκρατία ως μέσο άμβλυνσης των επιπτώσεων του κοινωνικού προπατορικού αμαρτήματος

Συστήματα κοινωνικών εξουσιών που επέλεξαν τον δύσκολο δρόμο της άμβλυνσης των επιπτώσεων του κοινωνικού προπατορικού αμαρτήματος, των εκ γενετής ανισοκατανομών προνομίων και ευκαιριών, είναι δυσεύρετα. Πρόκειται για σπάνιες εξαιρέσεις καθεστώτων στον ιστορικό κανόνα. Οι θεμελιωτές της ιδεολογίας τους θέτουν ως κύριο λειτουργικό στόχο την ενεργό συμμετοχή της πλειονότητας των πολιτών στην περιοδική επιλογή και στον διαρκή έλεγχο των εκάστοτε κυβερνώντων. Οι νομοθέτες οφείλουν να σέβονται το τρίπτυχο ισοτιμία-ισονομία-ισηγορία και οι εκτελεστικές εξουσίες να λειτουργούν με μειωμένης έντασης συγκεντρωτικές-επιτακτικές και επιμεριστικές δράσεις. Οι κυβερνώνμενοι μπορούν τότε να ελπίζουν στο –ανεκπλήρωτο μέχρι σήμερα– κοσμικό ιδεολογικό όραμα, το πολίτευμα μιας καθολικής και άμεσα συμμετοχικής δημοκρατίας.

Ψήγματα του οράματος εμφανίζονται σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες του αρχαίου κόσμου. Στην Ευρώπη πνίγηκαν κατά τον χιλιόχρονο Μεσαίωνα, αναβίωσαν με τον διαφωτισμό και όπλισαν επαναστάτες εναντίον των ελέω Θεού μοναρχιών κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα. Ακολούθησε τον 19ο αιώνα ο συμβιβασμός με τις ολιγαρχίες, η εγκαθίδρυση των καθεστώτων της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Η παλαιά τάξη πραγμάτων δεν το έβαλε κάτω. Προς τα τέλη του 19ου αιώνα, χαλκεύθηκε το ιδεολόγημα περί κοινωνικού δαρβινισμού, αμφισβητίες καταδικάζονταν και συντρίβονταν εμφανώς ή αφανώς από τη δεσποτική άσκηση των επιμεριστικών μορφών της κοινωνικής εξουσίας.

Η δημοκρατία ως μέσο άμβλυνσης των επιπτώσεων του κοινωνικού προπατορικού αμαρτήματος (2)

Καθεστώτα άμεσης δημοκρατίας με την πλήρη δομική έννοια του όρου, την καθολική συμμετοχή των νόμιμων και ενήλικων μελών της κοινωνίας στην απευθείας λήψη όλων των σημαντικών νομοθετικών και εκτελεστικών αποφάσεων, δεν εγκαθιδρύθηκαν για σημαντικό χρονικό διάστημα και σε αξιόλογες κρατικές οντότητες κατά την ιστορική εποχή της ανθρωπότητας. Στον ευρωπαϊκό χώρο λειτούργησαν μόνο σε ορισμένες αρχαιοελληνικές πόλεις – κράτη για ευρύ αλλά διακριτό υποσύνολο του πληθυσμού κάθε επικράτειας. Πρώτη διδάξασα και μέντορας ήταν η Αθήνα,^[238] ακμάζουσα δύναμη στον περί τη Μεσόγειο θάλασσα ευρασιατικό χώρο κατά τον 5ο π.Χ. αιώνα. Οι βάσεις του αθηναϊκού πολιτεύματος τέθηκαν από τον Σόλωνα, η δημοκρατία θεσμοθετήθηκε αποφασιστικά το 508 π.Χ. επί Κλεισθένη και εφαρμόστηκε θριαμβευτικά κατά τον «χρυσό αιώνα» του Περικλή. Παρά την ήττα της Αθηναϊκής Πολιτείας στον Πελοποννησιακό Πόλεμο (404 π.Χ.), το πολίτευμά της συνέχισε να λειτουργεί σχεδόν αδιάλειπτα κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα, εμπλουτισμένο και με άλλα αξιόλογα κοινωνικά επιτεύγματα. Κύρια δομικά συστατικά της αθηναϊκής δημοκρατίας ήταν η ισοτιμία, η ισονομία και η ισηγορία, με την «Εκκλησία του Δήμου» ως ανώτατη εξουσία άμεσης λήψης όλων των σημαντικών για το κοινωνικό συμβόλαιο αποφάσεων, ένα συλλογικό σώμα συγκροτημένο από τους ελεύθερους Αθηναίους πολίτες ηλικίας άνω των 18 ετών.

Προς άρση του προπατορικού αμαρτήματος: Παιδεία - σοφία

Επισημαίνεται εδώ με έμφαση ένα σπουδαίο ιστορικό δίδαγμα από την ξεχασμένη σήμερα σοφία ορισμένων προγόνων μας. Η ακμή όλων των κοινωνικών εξουσιών στις ελληνικές πόλεις – κράτη θεμελιώθηκε στην ανάδειξη μιας ισχυρής μικρομεσαίας οικονομικής τάξης και προστατεύθηκε με εθιμικές και στη συνέχεια νομοθετημένες εντολές που περιόριζαν την επίδειξη πλούτου. Το γεγονός αυτό τεκμηριώνεται αρχαιολογικά από τον περιορισμό των μεγεθών των τάφων και του συνοδευτικού των νεκρών περιεχομένου τους σε περίτεχνα όπλα ή κοσμήματα. Οι πολυτελείς ταφές ηγετών-πολεμιστών, τόσο συχνές κατά τη γεωμετρική περίοδο, εγκαταλείφθηκαν μέχρι τον 7ο π.Χ. αιώνα. Τότε μαρτυρούνται και οι πρώτες νομικές απαγορεύσεις επίδειξης πλούτου, με στόχο τη διατήρηση της κοινωνικής γαλήνης μέσω της κατάργησης των προκλητικών διακρίσεων, τουλάχιστον στη δημόσια εμφάνιση^[152].

Προς άρση του προπατορικού αμαρτήματος: Συνεργασία - σοφία

Κατά τον Μαν, είμαστε κοινωνικά ζώα μόνο από ωφελιμισμό, υπό την έννοια ότι εγκαταλείπουμε τον άκρατο ατομικισμό μας, διότι γνωρίζουμε πολύ καλά πως μόνο σε συνεργασία με άλλους μπορούμε να επιτύχουμε τους στόχους που επιδιώκουμε και να επιβιώσουμε από τον ατομικισμό των άλλων. Στις διαστρωματωμένες κοινωνίες του, ο *homo sapiens* διαπλέκεται με τα δίκτυα εξουσίας για να βοηθηθεί στην αναρρίχηση προς τις κορυφές των αλληλοεμπλεκόμενων κοινωνικών δυνάμεων και να προστατευτεί παράλληλα από τις καταχρήσεις εξουσίας των δυνάμεων αυτών μέσω της διασφάλισης μιας αμερόληπτης –και πάντως όχι εις βάρος του– εφαρμογής του θεσμοθετημένου κοινωνικού συμβολαίου. Με απλά λόγια, ο γνωστός κοινωνιολόγος υποστηρίζει ότι και ο σημερινός άνθρωπος συνάπτει κοινωνικές σχέσεις είτε από φιλοδοξία είτε από την ανάγκη αναζήτησης προστασίας^[172].

Προς άρση του προπατορικού αμαρτήματος:

Αγάπη

- Με το «αγαπάτε αλλήλους», η κοινοτική συνείδηση ιεραρχείται ως ανώτερη του ατομικισμού. Η υποχρέωση της κοινωνικής αλληλεγγύης και της μέριμνας για τον πλησίον μας ανέρχεται στο επίπεδο της αντίστοιχης φροντίδας για τον εαυτό μας, θεμελιώνει τον κανόνα της μη βίας.
- Τίθεται ρητά και παραστατικά ως ηθική επιταγή στους έχοντες η αναδιανομή του περισσεύματός τους, «ο έχων δύο χιτώνας να δώσει εις τον μη έχοντα τον έναν και ο έχων τροφάς ομοίως».

- *έντολήν καινήν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους*
[Ιω. 13.34]
- *ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω.* [Λουκ. 3.11]